

Ярошенко Н.П.

студентка;

Тараненко С.М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ТА ВІДНОВЛЕННЯ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У преамбулі Водного кодексу України зазначено, що усі води (водні об'єкти) на території України є національним надбанням народу України, однією з природних основ його економічного розвитку і соціального добробуту. Згідно зі ст. 1 Водного кодексу України поняття «водний об'єкт» розуміється як природний або створений штучно елемент довкілля, у якому зосереджуються води (море, річка, озеро, водосховище, ставок, канал, водоносний горизонт) [1].

В Україні з метою вдосконалення водокористування й охорони водних об'єктів останнім часом було прийнято цілий ряд законодавчих актів: Концепція розвитку водного господарства України (1993); Національна програма оздоровлення басейну Дніпра та поліпшення якості питної води (1997); Водний Кодекс України (1995); Концепція розвитку водного господарства України (2000); Закон України «Про загальнодержавну програму розвитку водного господарства» (2002); Закон України «Про аквакультуру» (2013).

У Черкаській області проводиться робота щодо покращення екологічного стану ставків і невеликих водосховищ. Згідно із Законом України «Про аквакультуру» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 43, ст. 616, із змінами, внесеними згідно із Законом № 2059-VIII від 23.05.2017, ВВР, 2017, № 29, ст. 315), в області видано розпорядження обласної державної адміністрації від 24.07.2015 № 359 «Про надання в користування на умовах оренди водних об'єктів, розташованих на території області». Відповідно до даного розпорядження створена комісія з надання в оренду водних об'єктів, яка розглядає подані до Черкаської облдержадміністрації

матеріали стосовно надання та продовження договорів оренди водних об'єктів. У результаті, протягом 2013–2017 років в області розроблено та погоджено Держводагентством 284 паспортів водних об'єктів. За цей період передано в оренду 11,6 тис. га ставків і водосховищ, що становить близько 50% від їх загальної площі. У районах області на рівні районних державних адміністрацій за участю сільських і міських голів, орендарів водних об'єктів проводяться наради-семінари щодо роз'яснень основних положень прийнятих нормативно-правових актів [2; 3].

Проте, проблема покращення екологічного стану річок у Черкаській області, як і в цілому в Україні, залишається невирішеною. На території Черкаської області протікає 1037 річок, найбільша з яких є річка Дніпро (довжина в межах області – 150 км), і 7 середніх річок: Рось, Тясмин, Гнилий Тікич, Гірський Тікич, Супій, Ятрань, Велика Вись. Є також малі річки і струмки. Основними джерелами водопостачання області є Кременчуцьке водосховище, річки: Гнилий Тікич, Рось, Тясмин та підземні водо-забори. Незважаючи на прийняття перелічених вище законодавчих актів, у Черкаській області допускаються факти їх порушення.

Так, часто не виконується ст. 88 Водного кодексу України щодо виділення земельних ділянок під прибережні захисні смуги по обидва береги вздовж річок з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення, засмічення та збереження їх водності (для малих річок, струмків і потічків – шириною 25 метрів, для середніх – 50 метрів, для великих річок – шириною 100 метрів).

Підприємствами і організаціями Черкаської області щорічно скидається у річки велика кількість забруднюючих речовин, які є надзвичайно шкідливими для людини і довкілля. Так, лише за останні 5 років (2013–2017 роки) у водні об'єкти області було скинуто 206,3 тис. тонн забруднюючих речовин, зокрема: 2013 рік – 42686, 3 тонн; 2014 рік – 41322,5 тонн; 2015 рік – 40500,6 тонн; 2016 рік – 43356,7 тонн; 2017 рік – 38395,4 тонн. Найбільшими забруднювачами водних об'єктів є КП «Черкаське експлуатаційне лінійне управління автомобільних шляхів», КП «Міський водоканал» м. Золотоноша, КП «ВодГео» м. Сміла та інші, які,

скидаючи з року в рік у річки сотні тонн шкідливих речовин, почувають себе зовсім безкарними [4]. До підприємств, установ, організацій і громадян України, які порушують водне законодавство, не застосовується ст. 111 Водного кодексу України щодо цивільно-правової відповідальності по відшкодуванню збитків; не застосовується адміністративна відповідальність згідно статей 59, 60, 61 КУпАП за порушення правил охорони водних ресурсів, порушення правил водокористування, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації. Посадові особи, які не виконують або неналежно виконують свої професійні обов'язки щодо охорони та раціонального використання вод і відтворення водних ресурсів, навіть не притягуються до дисциплінарної відповідальності на підставі норм Кодексу законів про працю України. Відповідно, про кримінальну відповідальність за порушення правил охорони вод (ст. 242 КК України), що передбачає покарання штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк, яка також не застосовується, не може бути і мови. Навіть відносно невеликий штраф, як 1700-3400 гривень сплачується далеко не усіма підприємствами чи установами. Ось чому річки Черкащини продовжують все більше забруднюватися і деградувати.

У розвинутих країнах Європи, в США, Канаді, Австралії екологічна криза у водокористуванні склалася була ще на межі 50-60 років минулого сторіччя. На сьогоднішній день ці країни зуміли її подолати завдяки переходу на екосистемне управління водним господарством через басейнові органи управління на основі платного водокористування. Басейновий принцип управління було рекомендовано ЮНЕП ще у 1984 році. У 1989 році у річних звітах країн – членів ЄС цей підхід було визнано як найбільш ефективний з економічної та екологічної точок зору. Рамкова водна директива Європейського Співтовариства (РВД ЄС), яка була прийнята у 2000 році, визначила басейновий принцип управління водними ресурсами як стратегічний

напрямок сучасної водної політики, що забезпечує перехід водокористування на принцип сталого розвитку [5].

У Черкаській області ситуація з використанням і охороною водних ресурсів річок поки що остаточно не вирішена. Русла річок залишаються розпорощеними між різними гілками влади, не визначено єдиних повновладних господарів їх басейнів тощо.

Отже, необхідно використати міжнародний досвід у питаннях урегулювання водними ресурсами та, як один із можливих дієвих проектів, переходити на басейновий принцип управління водними ресурсами. Крім того, є потреба підвищити відповідальність за порушення водного законодавства та значно збільшити розміри штрафних санкцій за нанесення шкоди водним об'єктам.

Список використаних джерел:

1. Водний Кодекс України, (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 24, ст. 189).
2. Рябець К. А. Екологічне право України: Навчальний посібник / К. А. Рябець. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 438 с.
3. Водні ресурси – Регіональний офіс водних ресурсів у Черкаській області [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ckovr.gov.ua/page-110.html>.
4. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Черкаській області у 2017 році / Черкаська обласна державна адміністрація, управління екології та природних ресурсів – Черкаси – 2018.
5. Дубняк С. С. Становлення басейнового принципу управління водними ресурсами України на основі екосистемних підходів / С. С. Дубняк, С. А. Дубняк // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Біологія. Спец. Випуск «Гідроекологія». – 2005. – № 3 (26). – С. 143–145.